

РЕПРЕЗЕНТАЦИИ ЗА РОМИТЕ В РАЗГРАДСКА ОБЛАСТ

Илона Томова, Любомир Стойчев

*Институт за изследване на населението
и човека при БАН*

ilonai2000@yahoo.com; l.stoychev@iphs.eu

Резюме. Статията представя и коментира резултатите от извадково пилотно изследване на репрезентациите за ромите в Разградска област, реализирано в края на 2012 година. Резултатите показват, че през последните години етническите отношения в областта се нормализират и успокояват. Намалял е дялът на тези, които проблематизират относителния дял на малцинствата в България, в сравнение с началото на 90-те години. Проведеното изследване отчита начални стъпки на преход от традиционни към модерни форми на расизъм.

Ключови думи: репрезентации за ромите, социални дистанции, стереотипи, предрасъдъци

През месец ноември 2012 г. екип от изследователи към Института за изследване на населението и човека при Българската академия на науките проведе количествено изследване на репрезентациите (описанията, атрибуциите, стереотипите, предрасъдъците и социалните дистанции) спрямо ромите в Разградска област. Наред с търсенето на отговори на десетките въпроси, имащи отношение към етническите предрасъдъци, социалните дистанции и прочие, изследването имаше за цел и да отчете промените в етническите взаимоотношения в областта за първи път след присъединяването на Република България към Европейския съюз. В този ред на мисли, много продуктивно за тези, които желаят за извлекат максимум от текста е да преосмислят представените по-долу резултати като следствие от сложното взаимодействие на ценностите на редица поколения, всяко от които с различен исторически опит и културни специфики.

МЕТОДОЛОГИЧНИ БЕЛЕЖКИ

На основата на предварително структурирана извадка, базирана на социално-демографски характеристики за Разградска област от проведеното през 2011 г. преброяване на населението, в рамките на една седмица бяха подбрани и анкетирани респонденти, представители на различните социални и етнически групи в Разградска област.

Екип от изследователи към департамент „Демография“ на Института за изследване на населението и човека към БАН проведе изследването с логистичната подкрепа на „Асоциация ИНТЕГРО“. За целите на изследването беше създаден подробен въпросник, който чрез предимно петстепенни скали измерва

различни аспекти, свързани с репрезентациите по отношение на ромите. Проведените общо седемдесет интервюта имат пилотен характер.

Доброто познаване на структурата на пълнолетното население (динамична съвкупност наброяваща около 100 хил. души) ни позволи да сведем, въпреки изключително малкия брой изследвани лица, извадковата грешка до 7% (като при някои групи въпроси извадковата грешка варира до 11.7%).

Поради това обстоятелство, представените по-долу резултати от изследването може да се считат за сравнително условни и естествено предполагащи редица уговорки при интерпретацията. Не е случайно, че не се задълбочаваме върху конкретните стойности, защото представителността на изчисленията не е съобразена с високите научни изисквания. Описанията, които предлагаме имат по-скоро характер на обосновано формулирани хипотези. Статистическата обработка и анализ на данните бяха извършени с помощта на приложението за статистически анализи Стата, версия 9.2. Освен стандартни едномерни, двумерни и многомерни разпределения сме прилагали и аналитичния метод корелационен анализ при дихотомни променливи (Edwards and Edwards, 1984).

ПРОБЛЕМАТИЗИРАТ ЛИ СЕ ЕТНИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ В ОБЛАСТТА?

Разградска област се характеризира с голямо етническо многообразие. Това е една от малкото български области, в които етническите българи са малцинство. Най-голямата етническа група в региона е турската. Ромите са третата по големина етническа общност (след турците и българите). По експертни оценки над три четвърти от тях не се идентифицират като роми/цигани, а като турци/миллет, българи или власи.

В началото на 90-те години на XX в., след падането на режима на Т. Живков, опитът за възстановяване на погазените права на българските турци бе използван от местните лидери на БСП и от няколко новосформирани с тяхна подкрепа националистически организации за политическа мобилизация на населението, в резултат на което бе създадена така наречената „Разградска република“. Местният политически елит, подкрепен от преобладаващата част от етническите българи заяви, че не приема налаганите промени: възстановяване на правото на мюсюлманите да върнат мюсюлманските си имена; възстановяване на правото им да говорят майчиния си език извън дома си; възстановяване на накърнените им религиозни права; възстановяване на правото децата да изучават своя майчин език в публичните училища; възстановяване на правото на труд на уволнените български турци, подали молби за заминаване в Турция или заминали и завърнали се оттам; право на малцинствата да се самоорганизируют в техни граждански и политически организации; връщане на жилищата на лицата, принудени да ги продадат на общинския съвет, за да им се разреши пътуване на Турция и т.н. Особено болезнено се преживяваше заемането от български турци на възлови властови позиции в областта: избора им за членове на общински съвети, кметове и зам.-кметове на общини и малки населени места, заемането на различни административни постове в местната администрация. Етническите напрежения в областта в продължение на години бяха много силни, но засягаха